Tallinna Loomaaed

Tegevusaruanne 2024

Sisukord

Sissejuhatus ... 3
Kollektsioon ... 5
Liigid ja isendid ... 5
Kollektsiooni lisandunud olulisemad liigid ja uued loomad ... 6
Liikide paljundamine ... 9
Hüvastijätud ... 11
Veterinaaria ... 13
Uued ekspositsioonid ja rajatised ... 15
Tiigriorg ... 16
Teised arendused ... 17
Söödaköök ... 18
Aiandus ... 19
Haridustegevus ... 20
Koostöö ... 21
Laste loomaaed ... 22
Õppekava toetavad õppeprogrammid kooligruppidele ... 22
Linnalaagrid ... 24
Looduskooli huviringid ... 25
Turundus ja sündmused loomaaias ... 27
Turundus- ja kommunikatsioonitegevused ... 27
Näitused ... 29
Sündmused ... 30
Turunduslikud koostööprojektid ... 33
Vaderid ja vabatahtlikud ... 34
Liigikaitseuuringute keskus ... 36
Euroopa naaritsa üle-euroopaline paljundusprogramm ... 37
Biopank ... 38
Teadustöö ... 39
Loomaaia omatulu ja külastajad ... 40
Organisatsioon ja meie inimesed ... 42

Esilehel Tiigrioru uus asukas amuuri tiiger Danuta. Foto: Heiko Kruusi.

Punahundid Tiigriorus. Foto: Jevgeni Fil

Sissejuhatus

2024. aasta oli Tallinna loomaaia jaoks märgiline. Jaanuari keskpaigast alustas Tallinna Loomaaia direktorina tööd Kaupo Heinma. 25. augustil tähistas Tallinna Loomaaed 85. juubelit. Kadriorus kunagise loomaaia asupaigas Ilvese sillal avas 19. aprillil Kesklinna valitsus teabetahvli. Ilvese sild valmis 2009. aastal Tallinna loomaaia 70. juubeliks ja sai nime selle kunagise asuka ilves Illu järgi.

Juuni lõpus avati Tallinna Loomaaia suurim investeering Tiigriorg, mis kujutab endast tänapäevase loomaaia põhimõtetest lähtuvalt arendatud terviklikku ala. Seal on endale elupaiga leidnud amuuri tiigrid (*Panthera tigris*), amuuri leopardid (*Panthera pardus orientalis*), punahundid (*Cuon alpinus*) ning mitmed teised looma- ja taimeliigid.

Lisaks Tiigriorule toimus aasta jooksul mitmeid teisi ehitustöid. Uuendati elevanditorni, aianduskompleksi elektrivarustust, krokodilliaedikute põrandakütet ning ninasarvikute aediku

valgustust. Laste loomaaias valmis uus kilpkonnade õueaedik. Aasta jooksul lammutati mitu amortiseerunud objekti, sh vana katlamaja, vanad laohooned ning tühjaks jäänud antiloobimaja ja lõvimaja välisaedikud. Valmisid mitmed projektid, mille ehitustööd algavad 2025. aastal.

Aastat iseloomustas ka aktiivne loomade liikumine. Nii jõudsid loomaaeda tüügasiga (*Phacochoerus africanus*), serval (*Leptailurus serval*), punahundid (*Cuon alpinus*), amuuri tiigrid (*Panthera tigris*), alpi ümisejad (*Marmota marmota*), kuuba krokodill (*Crocodylus rhombifer*), ida-aafrika teravmokk-ninasarvikud (*Diceros bicornis michaeli*), jääkarud (*Ursus maritimus*), guanako (*Lama guanicoe*) ja kaksküürkaamel (*Camelus bactrianus*). Oli mitmeid sünde ja kahjuks ka lahkumisi. Taani, Aalborgi loomaaeda kolis armastatud isane jääkaru Rasputin.

Loomaaia külastajate arv jäi samasse suurusjärku 2023. aastaga, omatulud pisut suurenesid ning ületasid 2,55 miljonit. Tallinna loomaaia 2024. aasta kinnitatud eelarve üldmaht oli 10 257 354€, sellest moodustasid omatulud 2 522 500€, kulud 7 977 816€ ning investeeringud 2 279 538€.

2025. aastal keskendub loomaaed olemasolevate loomade elutingimuste parendamisele ning nende elutegevuse rikastamisele. Samuti loomaaia töö tõhustamisele ning teenuste kvaliteedi tõstmisele. Suurt tähelepanu pöörame organisatsiooni arendamisele ja töötajatele töötingimuste loomisele.

Planeeritud on uue söödaköögi ehitus ning troopikamaja kommunikatsioonide uuendamine ja vihmametsa maja täiendava ventilatsiooni- ja küttesüsteemi rajamine. Lisaks alustame loomaaia ruumilise terviklahenduse koostamisega. Selle protsessi raames koostatakse loomaaiale terviklik ruumiline kontseptsioon egiidi „Tallinna Loomaaed 100“ all.

Jääkaruõed Inuk ja Imaq. Foto: Inari Leiman

Kollektsioon

Liigid ja isendid

Seisuga 31.12.2024 oli Tallinna loomaaia kollektsioonis 7433 isendit 369 liigist.

Tabel 1. Selgroogsete liigiline ja isendiline jaotumus 31.12.2024 seisuga.

Selgroogsed	Liike	Isendeid
Imetajad	81	722
Linnud	75	321
Roomajad	52	129
Kahepaiksed	16	343
Kalad	68	614
Kokku	292	2129

Selgrootute puhul teeb nende täpse arvu lugemise võimatuks fakt, et nad elavad suurtes gruppides ja kolooniates. Selgrootuid oli 31.12.2024 seisuga ligikaudu 5304 isendit 77 liigist.

Kollektsiooni lisandunud olulisemad liigid ja uued loomad

Tallinna loomaaeda lisandus 2024. aasta jooksul teistest loomaaedadest ja loomaparkidest 78 uut isendit.

Jaanuari keskel saabus loomaaeda Pärnumaalt leitud sookurg (*Grus grus*), kes väikese tiivavea tõttu ei saanud sügisel ära lennata ja oli alates 26. novembrist metsloomade taastuskeskuses Imeloomade Selts. Loomaaias on talle olemas ka liigikaaslane.

Aprillis jõudsid Tšehhist ja Lätist loomaaeda uued asukad: tüügasseakult (*Phacochoerus africanus*) Dvůr Králové loomaaiast, servalitüdruk (*Leptailurus serval*) Ostravast, kaks emast mustluike (*Cygnus atratus*) Krakówist ja madagaskari boad (*Acrantophis madagascariensis*) Riia loomaaiast.

Ninasarvik Elba. Foto: Inari Leiman

27. augustil saabusid Tallinna loomaaeda kaks emast ida-aafrika teravmokk-ninasarvikut (*Diceros bicornis michaeli*) Dvůr Králové loomaaiast Tšehhis: Binti ja Elba. Binti on sündinud Berliini loomaaias 2. novembril 2003 ning Elba Dvůr Králové loomapargis 5. septembril 1996. Mõlemad ninasarvikud saabusid Tallinna loomaaeda Dvůr Králové loomapargist Tšehhist. Kuna loomade vanus on suhteliselt kõrge, ei ole plaanis nendelt järglasi saada.

Kodu pakkumine keskeas ja paljundusprogrammist välja arvatud ida-aafrika teravmokk-ninasarvikutele on väga oluline. Nii saab Tallinna loomaaed toetada ninasarvikute liigikaitset. Dvůr Králové loomapargis, kus elab ka meil 2017. aastal sündinud ninasarvik Kibeta, on nüüd rohkem ruumi uute ninasarvikuvarssade sünniks ja üles kasvamiseks.

28. novembril saabusid kaks noort emast jääkaru (*Ursus* maritimus) Taanist Aalborgi loomaaiast – õed Inuk ja Imaq. Jääkaruõed sündisid Aalborgi loomaaias 4. detsembril 2019.

Kollektsiooni lisandusid seoses uue loomaaia ekspositsiooni ala, Tiigrioruga, mitmed uued loomad:

- Alpi ümisejad (*Marmota marmota*): 23. mai õhtul jõudsid Prantsusmaalt loomaaeda kolm isast alpi ümisejat
- Punahundid (*Cuon alpinus*): 23. mai õhtul jõudsid Prantsusmaalt kaks emast punahunti, kuueaastased õed Xantine ja Xolita
- Amuuri tiigrid (*Panthera tigris*): kaks emast tiigrit, Danuta ja Ohana, ja üks isane, Aleksander

Amuuri tiigrid Pootsman ja Danuta saabusid Ljubljana loomaaiast Tallinna loomaaeda laupäeva, 8. juuni pärastlõunal. Juulis saabusid Tiigriorgu noor emane amuuri tiiger Ohana Korkeasaari loomaaiast Helsingist ja noor isane amuuri tiiger Aleksander Highland Wildlife Parkist Šotimaalt.

Amuuri tiiger Ohana. Foto: Inari Leiman

Otsuse tuua juba küllaltki iseseisev aastane Ohana Tallinna loomaaeda tegi Euroopa loomaaedade ja akvaariumide ühenduse amuuri tiigri paljundusprogrammi koordinaator. *Ex situ* paljundusprogrammi eesmärk on säilitada tehistingimustes peetavate ohustatud loomade geneetilist mitmekesisust ja terveid populatsioone.

Lammaste katarraalne palavik Kesk-Euroopas takistas sõraliste toomist Balti riikidesse, kus seda haigust pole. Et noorendada loomaaia kaksküürkaamelite (*Camelus bactrianus*) karja, toodi detsembris Riia loomaaiast isane kaksküürkaamel Bronza. Lisaks saabusid sama transpordiga Riia loomaaiast ida-sinilamba (*Pseudois nayaur szechuanensis*) tall Amelia ja emane guanako (*Lama guanicoe*) Lamantina.

Riia loomaaiast toodi ka kaks isendit Madagaskari boad (*Acrantophis madagascariensis*), keda saab näha paksunahaliste maja ekspositsioonis. Eraisikult jõudis loomaaeda kolm erilise värvusvariatsiooniga noort kuningpüütonit (Python regius). Kaks kuningpüütonit on paksunahaliste majas ekspositsioonis ning üks kuningpüüton nimega Kaneelirull elab laste loomaaia elusloodusе klassis.

2024. aasta jooksul jõudis Tallinna loomaaia kollektsiooni mitu uut liiki konnasid:

- Kirev puukonn värvivariant ’Taevasinine’ (*Dendrobates tinctorius ’Azureus’*), 6 isendit, eraisiku kingitus
- Zimmermanni puukonn (*Ranitomeya variabilis*), 4 isendit, eraisiku kingitus
- Kolmevärviline puukonn (*Epipedobates tricolor*), 10 isendit Riia loomaaiast, saime 14 järglast
- Vaigu-lehekonn (*Trachycephalus resinifictrix*), 10 isendit Riia loomaaiast, kahjuks kõik hukkusid
- Luupäine lendkonn (*Polypedates otilophus*), 5 isendit Riia loomaaiast
- Punasilm-lehekonn (*Agalychnis callidryas*), 10 isendit Riia loomaaiast

Liigi koordinaatori soovitusel saabus oktoobris Tallinna loomaaeda lõhekilpkonnade (*Malacochersus tornieri*) noor paar, emane ja isane, Korkeasaari loomaaiast. Tulevikus on soovitatud Tallinna loomaaial võtta ka teine paari lõhekilpkonni Magdeburgi loomaaiast. Pärast aedikute remonti ja põrandasoojenduse parandamist saabus loomaaeda oktoobris emane 28-aastane Kuuba krokodill (*Crocodylus rhombifer*) Varssavi loomaaiast.

Lõhekilpkonnad ja Kuuba krokodill. Fotod: Inari Leiman

Loomaaed ostis ja sai eraisikutelt kingituseks 2024. aastal mitmeid uusi kalaliike:

- Kuldne rüüsäga (*Sturisomatichthys aureus*), 10 isendit Riia loomaaiast
- Piitsselg ehk vimpelkala (*Heniochus diphreutes*), 10 isendit, ostetud
- Viker-kongosalmler (*Phenacogrammus interruptus*), 10 isendit, ostetud
- Punapea-tetra (*Hemigrammus rhodostomus*), 10 isendit, ostetud
- Leinarüü-haratsiin (*Gymnocorymbus ternetzi*), 8 isendit, ostetud
- Niituim akara ehk pärlmutterkala (*Acarichthys heckeli*), 10 isendit, ostetud
- Neoontetra ehk punane neoonharatsiin (*Paracheirodon axelrodi*), 30 isendit, ostetud
- Punatriip-kärsskala (*Mastacembelus erythrotaenia*), 2 isendit, ostetud
- Kärsshink (*Acantopsis dialuzona*), 2 isendit, kingitus
- Kirsspuntius ehk kirss-pardkala (*Barbus titteya*), 10 isendit, kingitus

Laste loomaaeda saabus Riia loomaaiast veebruaris emane suhkru-liugurpossum (*Petaurus breviceps*) ning kaks emast ja kaks isast pisihiirt (*Micromys minutus*). Eraisik loovutas juulis kolm isast ja kuus emast suhkru-liugurpossumit. Bosse loomapood kinkis laste loomaaiale ühe isase ja kaks emast laborirotti (*Rattus norvegicus f. domesticus*). Narva tollis konfiskeeriti juulis 50 apteegikaani (*Hirudo medicinalis*), kes toodi laste loomaaeda. Novembris jättis loomaaia külastaja laste loomaaia koridori ühe emase merisea (*Cavia porcellus f. domestica*), kes asus elama loomaaias.

Detsembris laenati Kihnu Maalambakasvatajate Seltsilt uttede paaritamiseks kihnu maalamba (*Ovis aries*) jäär Simmermann, kes oli ka Tõuloom 2024. Laste loomaaia arendamisega seoses on plaanis tuua

loomaaeda rohkem Eesti põllumajandusloomade tõuge lisaks kihnu maalammastele: eesti hobune ja maakana.

Liikide paljundamine

Tallinna loomaaias sündis 2024. aastal 155 isendit.

Loomaaias jätkus töö habekotkaste (*Gypaetus barbatus*) paljundamise ja loodusesse tagasi viimise EEP programmiga. 2024. aastal inkubeeriti 2 muna ja kasvatati üles 2 tibu. Juunis anti noored habekotkad Brnos üle habekotkaste suguraamatu pidajale ja liigi koordinaatorile, Viini veterinaarmeditsiini ülikooli professorile Hans Freyle, kes viis linnud edasi Austriasse ohustatud raisakotkaste säilituskeskusesse. Seal said meie habekotkapojad endale habekotkastest kasuvanemad ja võivad üles kasvanult pääseda loodusesse. Programmi raames jätkatakse tööd ka 2025. aastal.

Lumekakk poegadega. Foto: Jevgeni Fil

2024. aastal said ka lumekakud (*Bubo sacandiacus*) EEP koordinaatori soovitusel üheksa poega, vöötkakud (*Surnia ulula*) kolm poega. Kagu-Aasia Vihmametsas pesitsesid valge-kuldnokk (*Leucopsar rothschildi*) ja riisiamadiinid (*Padda oryzivora*). Valge-kuldnokad said kolm poega.

Loomaaias elavate faasanite paljundamine on pausile pandud, kuni on võimalik tuua loomaaeda uusi linde tagamaks järglaste geneetilist mitmekesisust. EEP liigikoordinaatori soovitusel saadi luba paljundada kaelusmangabeid (*Cercocebus torquatus*), paari olemasolevale emasele järglasele paigaldati implantaat. Pintšetamariinidele (*Saguinus oedipus*) paigaldati samuti implantaadid sigimise pärssimiseks. Populatsiooni kontrolliks kastreeriti isaseid jaapani makaake (*Macaca fuscata*) ja aasia sõrmiksaarmaid (*Aonyx cinereus*).

EEP liigikoordinaatori soovitusel harjutati sigimiseks kokku vööthüääne (*Hyaena hyanea*), 2023. aasta lõpus paaritusid manulid (*Otocolobus manul*), 2024. aasta veebruaris paaritusid lumeleopardid

(*Panthera* uncia) ja hilissügisel lakkhundid (*Chrysocyon brachyurus*). Kahjuks 2024. aastal poegi ei saadud.

Loomaaias elavate karjalise eluviisiga emaste punahuntide (Cuon alpinus) paremaks ja loomulikumaks pidamiseks planeeriti EEP koordinaatori soovitusel isaste punahuntide toomist loomaaeda. Edasiseks tööks amuuri leopardi (Panthera pardus orientalis) paljundusprogrammi raames planeeriti EEP koordinaatoriga noore isase amuuri leopardi toomist loomaaeda. 2024. ja 2025. aastal amuuri tiigrite (Panthera tigris) paljunemist ei toimu, tegeletakse tiigrite treenimisega.

2024. aasta 28. veebruaril sündis kaks binturongi (*Arctictis binturong*) poega, kahjuks mõlemad hukkusid. Üks neist sündis surnult, teine suri 9. mail kindlaks tegemata põhjustel. Binturongid paaritusid uuesti ning 29. augustil sündisid kaks binturongipoega, üks emane ja üks isane.

Binturongipoeg. Foto: Inari Leiman

Bennetti kängurutel (*Macropus rufogriseus*) sündisid pojad, paljunemist reguleeriti noorte isaste kastreerimisega. Taaskord sündis hallhülge (*Halichoerus grypus*) poeg, kes tapeti isase hülge poolt. Sel aastal jäi implantaat emasele hülgele panemata. Jaanuaris sündisid viis jõerai (*Potamotrygon motoro*) poega ja maikuus veel kaheksa.

Kevadel oli vajadus kunstlikult toita mitmeid tallesid, kellest kaks kasvatati edukalt üles. Laste loomaaia abiga kasvatati maikuus üles hüljatud nuubia kaljukitse (*Capra nubiana*) tall. Suvel sündisid tadžiki markuuri (*Capra falconeri heptneri*) talled ja novembris sündis emane alpaka (*Vicugna pacos*) poeg. Sündis ka mitu ida-sinilamba (*Pseudois nayaur szechuanensis*) talle. Laste loomaaia loomadest sündisid järglased pisihiirtel (*Micromys minutus*), laborirottidel (*Rattus norvegicus f. domesticus*), meriseal (*Cavia porcellus f. domestica*), küülikul (*Oryctolagus cuniculus f. domesticus*) ning koorusid sebra-amadiinid (*Taeniopygia castanotis*).

2024. aastal sündis kolm järglast takiinidel (*Budorcas taxicolor*) 2025. aastal me liiki enam ei paljunda. Kulaanidel (*Equus hemionus kulan*) sündis 2024. aastal kaks varssa, järglasi said ka buhhaara (*Ovis vignei bocharensis*) ja tagakaspia uraalid (*Ovis vignei arkal*), siht on liiki paljundada ka 2025. aastal.

Hüvastijätud

Aasta jooksul suri 156 isendit, teistele loomaaedadele ja loodusesse lahkus loomaaiast aasta jooksul 62 isendit. 2024. aastal vigastas end ameerika piison (*Bison bison*) ning loom tuli eutaneerida. Piisoni kaal kokku oli 292,7 kg, suurem osa loomast läks loomaaia kiskjatele söögiks.

Ljubljanas tehtud tervisekontrolli käigus avastatud kasvaja tõttu lahkus isane tiiger (*Panthera tigris*) Pootsman. Pootsman osales amuuri tiigrite paljundusprogrammis ja rändas kuus aastat mööda erinevaid loomaaedu. Nii Tšehhis Zlini loomaaias 2019. aastal kui ka Itaalias Parco Natura Vivas 2020. aastal sai ta kolme tiigrikutsika isaks. Enne transporti tagasi koju Tallinna loomaaeda avastati tiigril kasvaja.

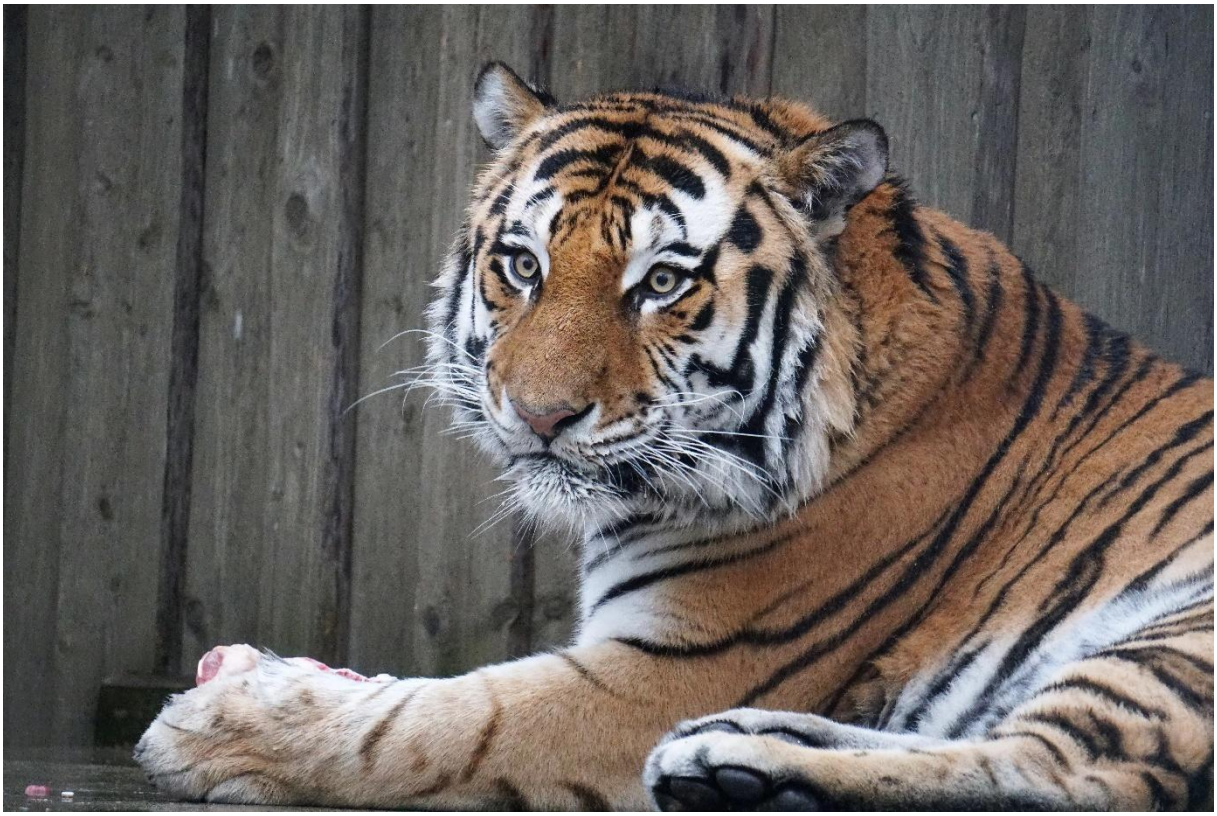

Pootsman. Foto: Inari Leiman

Tallinna loomaaias ootas Pootsmani keeruline operatsioon kasvaja eemaldamiseks. Operatsiooni teostasid Eesti Maaülikooli loomaarstid, kasvaja õnnestus eemaldada. Anesteesiast toibumisel tekkisid Pootsmanil tõsised tüsistused. Loomaarstid ja kiirabiarstid elustasid Pootsmani ligikaudu pool tundi, kuid neil ei õnnestunud teda elule tagasi tuua.

Vanadusest tulenevate haiguste tõttu eutaneeriti 2024. aastal vööthüään (*Hyaena hyaena*), Cumingi varaan (*Varanus cumingi*), kaksküürkaamelid (*Camelus bactrianus*) Hasan ja Habiba ning korsak (*Vulpes corsac*) Rita. Meditsiinilistel põhjustel eutaneeriti üks luitekassidest (*Felis margarita*). Sügisel suri pesukaru (*Procyon lotor*) Tavi ning eutaneeriti pesukaru Riki. Laste loomaaias eutaneeriti vanaduse

tõttu berberi vööthiired (*Lemniscomys barbarus*) ning operatsioonijärgsetesse tüsistustesse suri amuuri roninastik (*Elaphe schrenckii*).

Novembris lahkus (eutaneeriti) eakas takiin (*Budorcas taxicolor*) Till, kes on kinkinud maailmale 14 takiinitalle (neist neli Tallinnas) ja saanud üheksakordseks vanaisaks. Tallinna kolis ta 2022. aastal. Jaanuaris suri kõrges vanuses ronk (*Corvus corax*) Jaška. 1984. aasta juunis Eestimaa loodusest loomaaeda sattunud ronk oli paljude loomaaednike ja loomaaiakülaliste suur lemmik.

Ronk Jaška ja harikrokodill Vanamees. Fotod: Inari Leiman

2024. aastal suri vanadusse loomaaia vanim elanik harikrokodill (*Crocodylus porosus*) Vanamees, viimane loomaaia elanik, kes elas ka vanas loomaaias Kadriorus. Vanamees koorus 1963. aastal Berlin Tierparkis Saksamaal. Tallinna loomaaeda saabus ta 1972. aastal. Vanamees oli 61-aastane, kaalus 365 kg ja oli 4.1 m pikk. Vanamehest tehti topis, mida saab näha Tallinna loomaaia raamatukogus.

Rasputin ja Friida. Foto: Andres Killing

2024. aastal läksid mitmed loomad Tallinna loomaaiast teistesse Euroopa loomaaedadesse. Märtsis saadeti Prantsusmaale isane valgekurg (*Leucogeranus leucogeranus*). Suve alguses viidi Taani Kopenhaageni loomaaeda muskusveis (*Ovibos moschatus wardi*) Kaia. Oktoobris läksid kaks buhhaara uriaali (*Ovis vignei bocharensis*) Helsingi loomaaeda. Seal ühines nendega veel üks uriaalijäär ning kõik kolm saadeti Rootsi loomaaeda Nordens Ark.

28. novembril viidi Taani Aalborgi loomaaeda jääkaru (*Ursus maritimus*) Rasputin. Jääkaru Rasputin, hellitavalt Raspi sündis 19. novembril 2007 Moskva loomaaias ja saabus Tallinna 20. novembril 2020. Eduka paaritumise korral loodeti jääkarult Tallinna loomaaias saada väga heade omadustega järglasi. Jääkarud Friida ja Raspi said omavahel väga hästi läbi ning paaritusid kolmel sigimishooajal (2021, 2022, 2023), kuid kahjuks ei jäänud sündinud pojad ellu. Aalborgi loomaaias sai Rasputin kokku uue paarilisega.

Veterinaaria

Tabel 2. Tallinna loomaaia loomade haigus- ja surmajuhtumid 2024. aastal.

Nakkus- ja parasitaarhaigused	120
Mittenakkavad haigused	150
Lahangud	180
Eutanaasiad ja prakeerimised	54
Loomulik surm	126

Imetajaid vaktsineeriti 105 korral, sh 11 lammast ja kitse paratuberkuloosi vastu. Kiskjad, sõralised ja kabjalised, linnud ning terraariumi loomad said nugilisetõrjet vastavalt vajadusele parasitoloogiliste uuringute põhjal. Parasiiditõrjet tehti kokku 101 korral. Mikrokiibiga märgistati loomi 35 korral.

Kahjurite tõrjeks kutsuti välja OÜ Pestcontrolilt 33 korral, korduvalt tehti prussakatõrjet troopikamajas, primaatide sektsioonis ja paksunahaliste majas ning regulaarselt näriliste tõrjet kogu loomaaia territooriumil, kompleksides.

Loomaaia loomade tervise kontrolliks ja raviks viidi läbi mitmed põhjalikumad protseduurid. Aasta jooksul tehti kahel korral anesteesia eakale amuuri leopard (*Panthera pardus orientalis*) Darlale. Lonkama hakanud loomal tuvastati päkapadjandisse sisse kasvanud küünised. Talle tehti pediküür ja ühtlasi ka täielik tervisekontroll.

Liigikaitseuuringute keskuses läbisid veebruari lõpus kümme emast euroopa naaritsat (*Mustela lutreola*) paaritusperioodi eelse tervisekontrolli. Protseduuride hulka kuulus vereproovi võtmine, röntgen, ultraheli ja üldine ülevaatus (silmad, kõrvad, hambad, käpad, karvad). Ühel kuueaastasel naaritsal nimega Sale avastati kontrolli käigus emakakasvaja ja ta tuli magama panna.

Euroopa naaritsatele, keda oli plaanis saata teistesse loomaaedesse, tehti märtsis SARS-COV-2 test loomi esmakordselt anesteesiasse panemata. Tundus, et selline teguviis põhjustas loomadele vähem stressi.

Euroopa naarits tervisekontrollis ja Pootsmani operatsioon. Fotod: Kristel Nemvalts, Inari Leiman

2024. aastal võeti esimest korda verd aafrika savannielevant (*Loxodonta africana*) Fienilt. Amuuri leopard (*Panthera pardus orientalis*) Muusilt võetud koeproovide uurimisel sai kinnitust pahaloomulise kasvaja lamerakulise sarkoomi olemasolu.

2024. aastal tehti aktiivselt koostööd Eesti Maaülikooliga. Näiteks käisid aprillis ja oktoobris Eesti Maaülikooli loomakliiniku spetsialistid koos tudengitega muskusveiste (*Ovibos moschatus wardi*) Oskari ja Silvia sõrgu värkimas. Lisaks tulid EMÜ kirurgid Ants Kuks ja Rainer Hõim ning onkoloog Kaie Ohman appi läbi viima amuuri tiiger (*Panthera tigris*) Pootsmani kasvaja kompuutertomograafilist uuringut ja operatsiooni.

Seoses loomade liikumisega teistesse loomaaedadesse viidi läbi mitmeid tervisekontrolle. Jääkaru (*Ursus maritimus*) Rasputini tervisekontroll tähendas, et loom tuli panna anesteesiasse, et teda mõõta ja kaaluda, võtta verd analüüsideks ning kontrollida üle karvastik, käpad, hambad, silmad ja munandid. Ainult südamekontroll jäi seekord tegemata, sest ultraheliuuringul ei olnud võimalik läbi jääkaru paksu talverasvakihi südant üles leida.

Tiigriorg. Foto: Helina Õunapuu

Uued ekspositsioonid ja rajatised

Tallinna loomaaed kolis praegusesse asukohta 1983. aastal. Varasemalt asusid praegusel loomaaia territooriumil sõjaväelaod. Loomaaed koliti sõjaväest vabaks jäänud hoonetesse ning mitmed loomad elavad nendes siiani.

Loomaaed on 2024. aastal keset moderniseerumise protsessi. Endiselt on mitmete loomade elamistingimused ebapiisavad, hooned ja taristu on amortiseerunud. See toob endaga kaasa kõrged hoolduskulud ning vajaduse mitmeid hooneid kas lammutada või teostada kapitaalremonti. Tulevikus uute hoonete ja alade ehitamiseks vajalike investeeringute saamiseks on loomaaial plaanis koostada territooriumi üldplaneering.

Tiigriorg

2024. aastal valmis loomaaia suurim investeering, Tiigriorg. Tiigriorgu hakati ehitama 2023. aastal ning avati külastajatele 19. juunil 2024. Tiigrioru projekti kogumaksumus oli 6,6 miljonit eurot.

Tiigriorg koosneb peamiselt amuuri tiigrile (*Panthera tigris*) ja teistele Kaug-Ida asukatele rajatud välialadest ja külastajate aladest. Eelkõige lähtuti loomade heaolu tagamisest, kuid ühtlasi ka külastajatele elamusi pakkuva keskkonna loomisest. Tiigriorus paiknevad Tiigri kohvik ja kolm puhkeala koos laste mänguplatsidega. Uue alaga said ka loomaaia ulukihooldajad uued tööruumid.

Tiigrite uus kodu. Foto: Agnes Janson

Tiigritele on ligikaudu 2,5 hektari suurusel maa-alal loodud looduslik keskkond suurte puude ja veesilmadega ning uudsete õhus kulgevate käigutunnelitega. Tiigrioru ala külgneb vahetult Kagu-Aasia troopilise vihmametsa hoonega, milles asuvas kohvikus saavad külastajad tiigrit läbi klaasakna uudistada.

Lisaks amuuri tiigrile said Tiigriorus oma uue elupaiga mitmed teised Kaug-Ida loomaliigid: amuuri leopard (*Panthera pardus orientalis*), punahunt (*Cuon alpinus*), õnnekurg (*Grus japonensis*). Lisaks asusid Tiigriorus elama must-toonekurg (*Ciconia nigra*), habekakk (*Strix nebulosa*) ja händkakk (*Strix uralensis*). Kõik liigid asusid elama oma loodusliku elupaiga sarnases keskkonnas, mis aitab Kaug-Ida loodusest ettekujutust saada. Lisaks kolis Tiigriorgu Alpi ümiseja (*Marmota marmota*). Harsale (*Martes flavigula*) planeeritud aedikus asusid elama Jaapani õnnekured. Kahjuks polnud võimalik Tiigioru valmides enam Venemaa loomaaedadest ja -parkidest harsasid saada.

Tiigrioru valmimisega koliti kõik loomad, v.a amuuri leopard (*Panthera pardus orientalis*) Darla, ära vanadest karuaedikutest. Juunis kolisid amuuri leopardid renoveeritud kompleksi, mis ühendati uue puuriga amuuri leopardide jaoks.

Tiigrioru pidulikuks avamiseks toimus 27. juulil avalik üritus „Suveõhtu randevuu tiigritega“. Tiigrioru valmimisse andsid oma panuse zoodisainer Julia Hanukanova, Riin Kersalu, Tallinna Linnavaraamet, SWECO Projekt OÜ, AS EG Ehitus ja INF Ehitus OÜ, Atemo OÜ, Keskkonnaprojekt OÜ, Eesti Loomaaiasõprade Selts, AS Olerex, Pipedrive OÜ, Premia Tallinna Külmhoone AS, Citycon OÜ, Jääaja Keskus, Saue Gümnaasiumi ja Nissi Põhikooli õpilased, Skeleton Technologies ja paljud eraisikud.

Teised arendused

Loomaaia territooriumi üldplaneeringu koostamiseks alustati tegevustega 2024. aastal. Loomaaial on tulevikus plaanis laiendada afrikaaniumi ja polaariumi ning ehitada uus ala takiinidele, jõe- ja tüügassigadele.

Üks suuremaid muutusi territooriumi arengu seisukohalt lisaks Tiigrioru valmimisele oli 2024. aastal uus teelõik Prževalski hobuste (*Equus caballus przewalskii*) ja vööthüäänide (*Hyaena hyaena*) vahel, mis on avatud ka külastajatele. Augustis valmis väike kiviplats Põhjaväravasse söödaköögi annetuste kogumiseks.

Tabel 3. Suuremad investeeringud 2024. aastal.

Tiigrioru objekti valmimine	6,6 milj eurot (2024. aastal 1,6 milj eurot)
Söödaköögi uue hoone projekteerimine	140 000 eur
Troopikamaja B-korpuse ventilatsiooni- ja jahutussüsteemide projekteerimine	60 000 eur
Vanade ladude kompleksi lammutus	50 000 eur
Uuele laohoonele vajaliku varustuse hankimine	43 900 eur
Vana katlamaja osaline lammutus	35 000 eur
Kasvuhoone elektrisüsteemi rekonstrueerimine	22 000 eur

2024. aastal alustati vanade ladude kompleksi ning antiloobimaja ja külmade kiskjate välialade osalise lammutusega. Soojade kiskjate maja ühe külje vanad väliaedikud lammutati ära. Samuti lammutati külmade kiskjate maja euroopa naaritsa kompleks. Euroopa naarits (*Mustela lutreola*) kolis Sise-Aasia väikekiskjate kompleksi, kus uuendati euroopa naaritsatele üks aedikutest.

Loomaaed liitus augustis linna korraldatud jäätmeveoga. Detsembris jõudsid loomaaeda jäätmete liigiti kogumist võimaldavad süvamahutid, mis paigaldatakse 2025. aasta kevadel.

Söödaköök

Aasta jooksul viidi läbi kaks riigihanget ning sõlmiti lepingud 13 ettevõttega. Aasta eelarve oli 700 000€, kulud kokku 717 000€. Kuludest moodustas suurema osa sööt, selle transport ning söödaosakonna väikevahendid. 2024. aastal planeeriti ka uue söödaköögi ehitust, millega alustatakse 2025. aastal.

Tabel 4. Söödaköögi suurimad aasta kulud.

	Kogus	Kulud kokku
Hein	275 315 kg	48 000 eur
Haljasmass	183 625 kg	126 700 eur
Liha (veiseliha, sealiha ja lambaliha)	20 876 kg	71 950 eur
Kala (räim, suur valge kala ja punane kala)	15 905 kg	19 434 eur
Söödaoksad	191 628 kg	122 641 eur
Saksamaalt ja Hollandist granuleeritud toit ja lisandid (loomadele ja lindudele)	40 433,9 kg	45 251 eur
Saksamaalt, Leedust ja Hollandist külmutatud toit (külmutatud närilised)	3 912 kg	22 997 eur
Söödavihad	23 000 tk	26 000 eur

Loomaaia aianduse ja heakorra osakond kasvatas aasta jooksul:

a) Puuviljad, juurviljad, kõrvitsalised, marjad – 3600 kg (eelmisel aastal 5000 kg);
b) Mesi – 161kg (eelmisel aastal 115 kg).

Vivaariumis kasvatati närilisi elussöödaks (hiired, rotid, küülikud ja merisead) 2450 kg (eelmisel aastal 2800 kg). Aasta jooksul prakeeriti kaks looma: üks metskits ja ameerika piison. Loomadele ja lindudele saadi sellega söödaks 312 kg liha.

Sügisel toimus traditsiooniline kõrvitsate kogumiskampaania. Kokku osales kampaanias 66 lasteasutust ja MTÜd. 2023. aastal osales kampaanias 38 lasteasutust ja MTÜd. Kokku jõudis loomaaeda rohkem kui 12 tonni aiasaadusi, 12 055 kg. Kõige suurem osa sellest oli kõrvitsaid – 11835 kg. Kõrvitsaid aitas loomaaeda tuua Omniva Eesti AS.

Lisaks korraldati uue üritusena loomaaias pajupallide meisterdamise ja kaunistamise töötube, linnusöödapalli töötuba ning tehti koostööd söödaköögiga mitmete muude ürituste korralduses.

Aiandus

2024. aastal täienes Kagu Aasia Vihmametsa väliala sibulillede ja püsikutega ning Tiigrioru ekspositsiooni lisati keskkonda iseloomustavat taimestust. 2025. aastaks telliti loomaaia erinevate alade tarbeks 1350 püsikut.

Rõuge ja Pärnu kanepikasvanduste kohtuasjade lõppedes jõudsid konfiskeeritud varana politsei- ja piirivalveameti (PPA) kätte taimede kasvatamise vahendid: ligi 60 suurt taimelampi (maksavad üle 1000 eur tükk), niiskushoidjad ja muudki taimekasvatustehnikat. Need annetas PPA juunikuus loomaaiale ning need võeti kasutusse aianduse kasvuhoonetes.

Taimelambid aiandusosakonna kasvuhoones. Fotod: Tallinna loomaaed

Looduskooli avastusnurk lastekaitsepäeval. Foto: Tallinna loomaaed

Haridustegevus

Oktoobri alguses tähistasid Tallinna loomaaia keskkonnahariduskeskus ja looduskool 10. aastapäeva. Loomaaia keskkonnahariduskeskus valmis 2014. aastal ning on ainuke omalaadne Tallinnas. Loomaaed jätkas 2024. aastal nagu varasemaltki loodus- ja keskkonnaalaste teadmiste populariseerimisega.

Toimusid mitmed üritused: loomaaias eksponeeritavate liikide põhised loomapäevad ja toitmise kommenteerimised, õppeprogrammid, huviringid, linnalaagrid ja suvised lastelaagrid. Traditsioonilistest loomaaia üritustest toimusid lastekaitsepäev, loodushariduspäev, kõrvitsapäev ja jõuluvanade loomaaiakülastus. Kõigil neil üritustel jagasid loomaaia loodushariduse spetsialistid külastajatele töötubades ja esitlustel loodushariduslikke teadmisi.

Aasta jooksul viidi läbi 262 ekskursiooni (k.a üks varahommikune ekskursioon), lisaks 57 hilisõhtust ja 12 õhtuekskursiooni. Toimusid linnulaulu- ja nahkhiireõhtud, loodusloovusfestival ja loodusvaatluste maraton. Üle-eestilisel loodusvaatluste maratonil pandi kirja kõik loomaaias nähtud liigid, kokku said kirja 215 liiki.

Tiigrioru loodushariduslik ekspositsioon. Foto: Inari Leiman

Valmis Tiigrioru loodushariduslik sisu, st informeerivad stendid ja sildid külastajatele. Täiendati loomaaia foto- ja videopanka arhiivimaterjalidega ning Zimsi loomkonna eestikeelsete nimedega. Koostati ja vormistati 18 uue loomaliigi sildid, uuendamist vajasid 33 olemasoleva liigi sildid.

Koostöö

Loomaaia loodushariduse osakond tegi aasta jooksul koostööd mitmete asutuste ja organisatsioonidega, et loodus- ja keskkonnaalaseid teadmisi populariseerida. Aasta alguses toimus loomaaias Aasta looma, saarma-aasta avamine. Aasta looma tegevusi viivad läbi Eesti Terioloogia Selts, MTÜ Aasta Loom, Eesti Jahimeeste Selts, Eesti Loomaaiasõprade Selts ja veebiportaal Looduskalender.

Koostöös Eestimaa Looduse Fondiga tähistati 20. aprillil rahvusvahelist konnade kaitse päeva. Toimus kaks raamatuarutelu Vanalinna Hariduskolleegiumis koos 2. klassi õpilastega ning kolm õppepäeva Eesti Keele Maja eesti keele õppijatele. Loomaaia töötajad osalesid kooliõpilaste looduse tundmise võistlusel Rocca al Mares maikuus ja linnutundmisvõistluse läbiviimisel detsembris loodusmuuseumis. Mõlemad neist on Tallinna Linnuklubi eestvõttel toimuvad üritused. Koostöös Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskusega (ESTDEV) korraldati õppepäev loomaaias Ukraina peredele, kes kasvatavad lapsi, kes muidu oleksid lastekodus.

Laste loomaaed

Laste loomaaias käis aasta jooksul kaheksa töövarju, üks töövari suunati edasi ka roomajate kuraator Julia Kolpachile. Praktikante oli loodushariduse osakonnas kokku neli, suvetöötajaid laste loomaaias kuus, vabatahtlikke ja looduskooli õpilasi abiks laste loomaaias kokku kümme.

Kitsed uut ronimisalust proovimas koos ehitise autoriga. Foto: Inari Leiman

Koos Rocca al Mare kooli õpilaste, skautide ja loomaaia looduskooli õpilastega valmisid aasta jooksul mitmed rikastusvahendid loomaaia loomadele. Kaks õpilast, üks Tartust ja teine looduskooli õpilane, tegid ka praktilise uurimistöö laste loomaaias, mille raames ehitasid kitsedele erinevaid ronimisaluseid.

Aasta jooksul viidi koos looduskooli lastega läbi väikeste suluspesitsejate pesakastide puhastamist ja kontrolli. Rõngastatud sai kokku 234 pesapoega ja täiskasvanud lindu. Linnud olid järgmistest liikidest: rasvatihane, sinitihane, must-kärbsenäpp, põldvarblane, kuldnokk, punarind, musträstas, laulurästas, puukoristaja, mänsak.

Sel aastal oli võimalik rakendada töövarje mitte ainult laste loomaaias, vaid ka metsloomadega töötavates osakondades. Lisaks said looduskooli huviringilapsed kontrollitud tingimustes suhelda loomadega, täpsemalt ninasarvik Bintiga, ja teha vajalikke abitöid ekspostitsioonides, nagu nt tulevase kilpkonnaaediku ettevalmistamine Paksunahaliste majas.

Õppekava toetavad õppeprogrammid kooligruppidele

2024. aastal viidi looduskooli spetsialistide poolt läbi kokku 460 õppekava toetavat programmi, neist 416 programmi koolidele ja 44 lasteaedadele. Vene keeles toimus 66 programmi. Õppeprogrammidele broneeritud laste arv oli kokku 11 660.

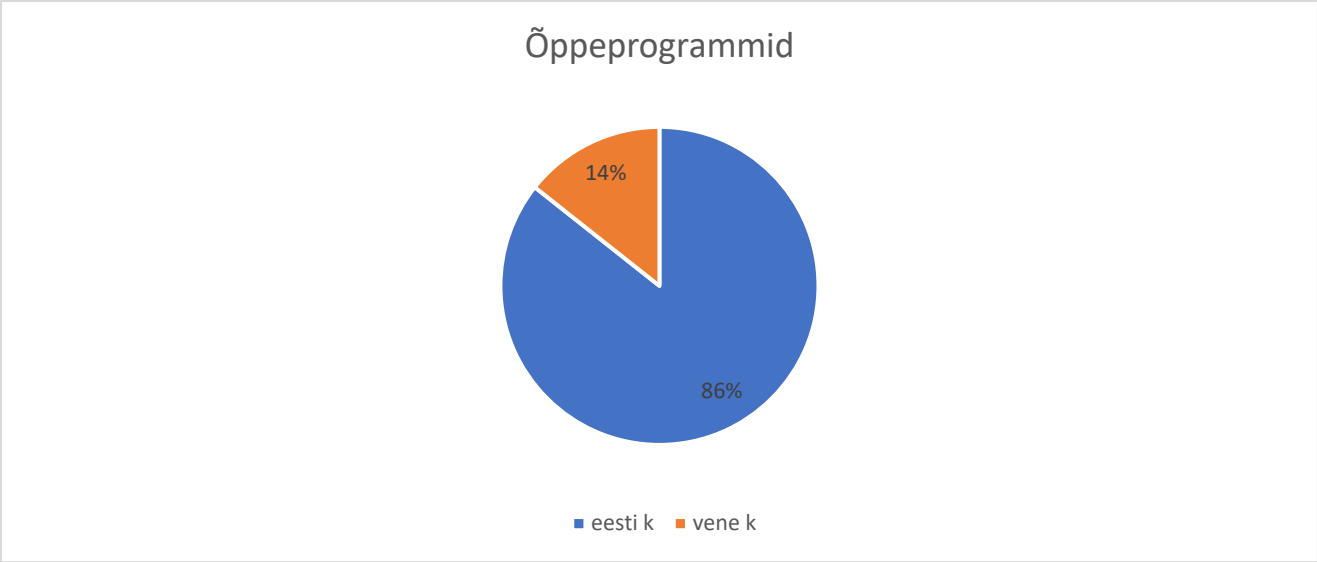

Joonis 1. Õppeprogrammide keeleline jaotus 2024. aastal.

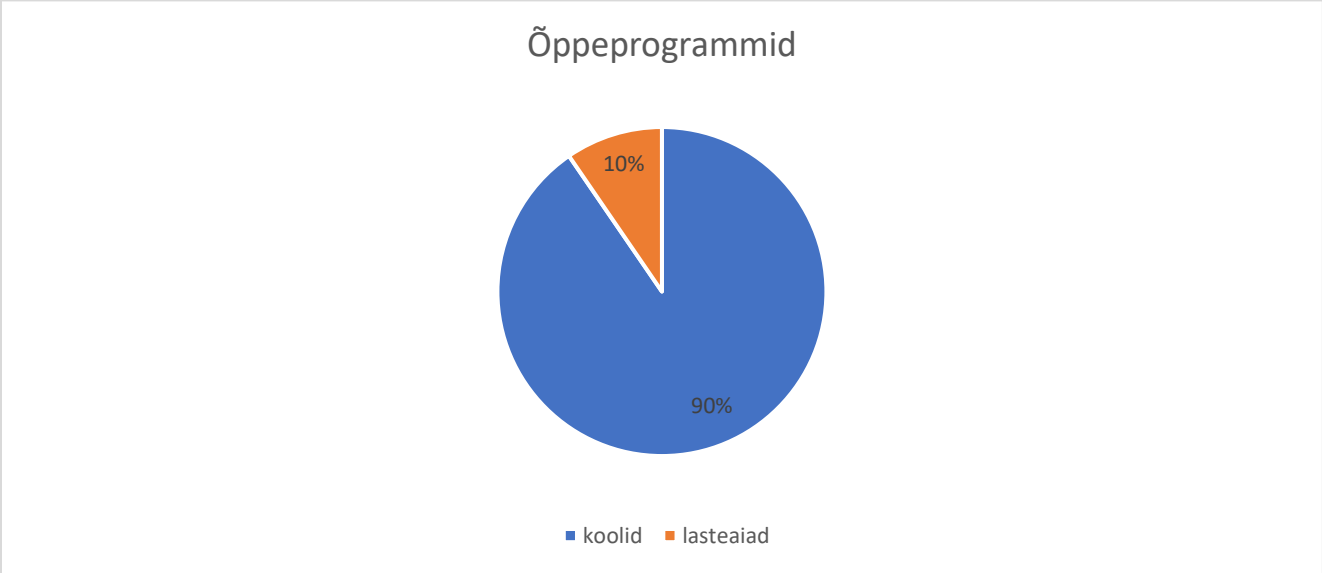

Joonis 2. Õppeprogrammide jaotus koolidele ja lasteaedadele läbi viidud programmide lõikes.

Eesti keeles pakuti 20 teemat koolidele ja 4 lasteaedadele, vene keeles vastavalt 5 ja 4. Sügisel said murakamärgise ehk keskkonnahariduse ühingu tunnustatud aktiivõppeprogrammi kvaliteedimärgise kolm uut õppeprogrammi: „Putukatega sõbraks!“ 1.-3. klassile, „Elupaikade kaitse“ 7.-9. klassile, „Vihmametsade võlu ja valu“ 8. klassile.

Seoses eestikeelsele õppele üleminekuga (1. ja 4. klass täielikult üle läinud) ja venekeelsete programmide tellimuste arvu vähenemisega ei ole enam olnud vajadust venekeelsete programmide arendamisele. Vähesed pakkumisel olnud programmid on ühtlustatud eestikeelsete programmidega.

Tallinna koolide toetamine õppeprogrammides osalemiseks jätkus KIKi, Lehola keskkonnahariduskeskuse ja Tallinna Haridusameti ühisprojektidega 2023/24 ja 2024/25 õppeaastal, mille raames osales 2024. aastal õppeprogrammides kokku 113 rühma.

Tallinna Haridusameti rahastatavas muuseumiprogrammi raames osalesid Tallinna koolide 4.-9. klasside õpilased 69 programmil. Õppeprogramme, mille rahastust iga kool KIK-ilt taotlema pidi, viidi koolidele läbi 147. Sel aastal KIK lasteaedadele toetust ei jaganud.

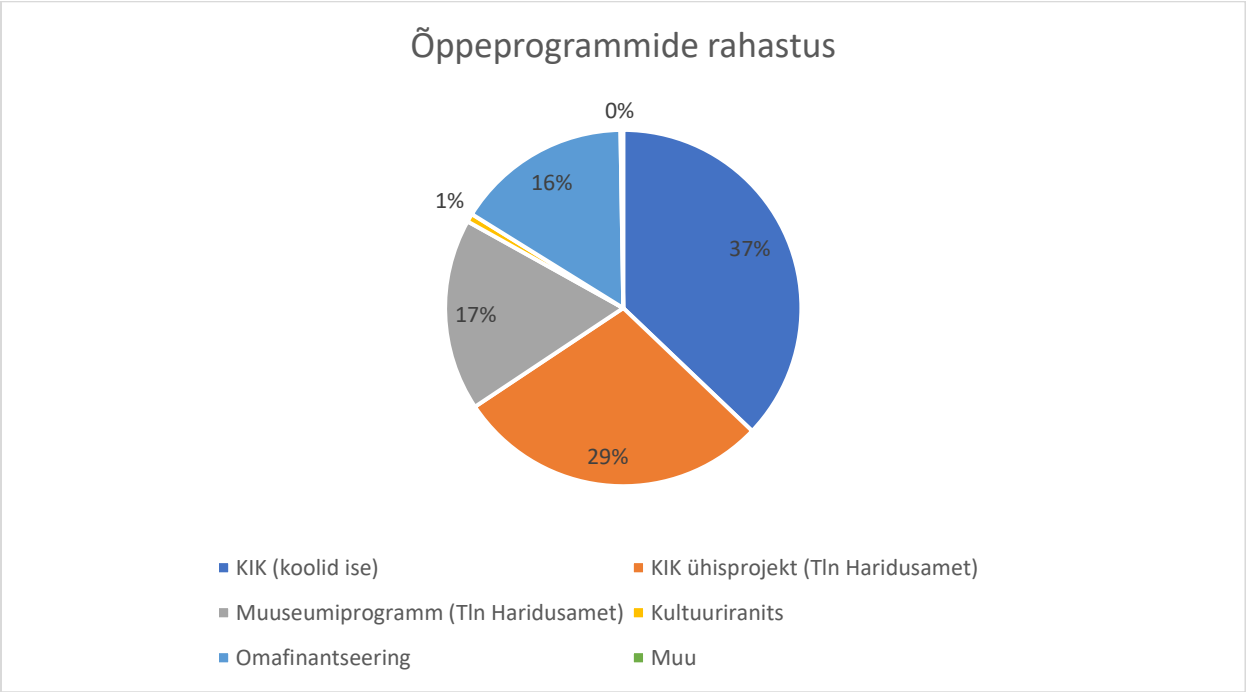

Joonis 3. Õppeprogrammide rahastus 2024. aastal.

Õppeprogrammi hind oli jaanuar-mai perioodil 150 eurot kooli- ja 60 eurot lasteaiarühmale, juuni-detsember perioodil 170 eurot kooli- ja 70 eurot lasteaiarühmale.

8. veebruaril toimus Vau!Ohhoo! projektipäev loomaaias, mis oli mõeldud parimatele Tallinna koolide 7. klasside õpilastele. Projektipäeva eestvedajaks oli loomaaia giid ja Kalamaja Põhikooli õpetaja Ene Trepp, läbiviijateks Heiko Kruusi ja Triin Lepik.

Loomaaia õppeprogrammid on jätkuvalt väga populaarsed ja kõigil soovijatel pole võimalik programmile saada. Loomaaia kodulehelt leiavad aga õpetajad õppekava toetavad töölehed kooligruppidele, mis võimaldavad lasteaiast kuni gümnaasiumini õpilastel iseseisva õppekäigu ajal täita töölehti. Töölehtedega külastas 2024. aastal loomaaeda 5693 õpilast.

Linnalaagrid

Kahepäevaseid linnalaagreid toimus 2024. aasta koolivaheaegadel neli korda. Igal korral sai linnalaagrist osa kaks eestikeelset ja üks venekeelne rühm. Kokku osales aasta jooksul linnalaagrites 249 last, sh 11 korral loomaaia töötajate lapsed.

Linnalaagrid toimusid järgmistel teemadel:

- veebruaris „Saladuslik vihmamets“
- aprillis „Linnulaager“
- juunis „Safari Aafrikas”
- oktoobris „Loomade supervõimed“

Looduskooli huviringid

Jaanuarist maini toimus loomaaias 21 huviringi (sh 5 vene keeles), milles õppis 211 õpilast. Õppemaks oli 20 EUR/kuu. Huviringide looduse laboratoorium, väikeste teadlaste laboriring ja animalistika õpilaste grupi õppemaks oli 25 EUR/kuu. Animalistika täiskasvanute grupi õppemaks oli 30 EUR/kuu.

Oktoobrist detsembrini oli loomaaias 22 huviringi (sh 4 venekeelset), milles õppis 253 õpilast. Õppemaks oli 25 EUR/kuu. Huviringide looduse laboratoorium, väikeste teadlaste laboriring ja animalistika õpilaste grupi õppemaks oli 30 EUR/kuu. Animalistika täiskasvanute grupi ja loomaaiaring Integratsiooni Sihtasutusele õppemaks oli 40 EUR/kuu.

Tabel 5. Uued ringid 2024. aastal.

Müstilised loomad	2.-4. kl	Juhendaja Kaari Uibomägi
Eesti keele praktika ring Eesti Keele Majale (Integratsiooni sihtasutus)	täiskasvanud	Erinevad juhendajad
Loomasõprade ring	4 – 6aastastele	Juhendaja Tiina Männapsoo

Jätkunud ringid:

- Animalistika (õpilased)
- Animalistika (täiskasvanud)
- Loomasõprade ringid (erinevates vanustes palju gruppe)
- Zooloogia (5.-9. kl)
- Noored loodusuurijad (7.-8. kl)
- Ornitoloogia (5.-9. kl)
- Väikeste teadlaste laboriring (1.-3. kl)
- Putukaring (3.-7. kl)
- Looduse laboratoorium (vene keeles, 2.-3. kl ja 4.-5. kl)
- Loomaaia noorteklubi (16 – 26aastased)
- Loomade käitumine (3.-6. kl, keelekümblus)
- Väikeste avastajate klubi (1.-3. kl)
- Fotoring (al 6. kl)

Toetamaks eestikeelsele haridusele üleminekut on kolmes huviringis toimunud eesti keele õppimise toetamine (loomasõprade ringid 4-6-aastastele ja 2.-4- klassile, loomade käitumise huviring). Vaid kaks laboriringi on veel venekeelsed.

Noorteklubi tegevus jätkus peamiselt koostöös Uudo Timmiga, aga põnevaid esinejaid ja töötubade läbiviijaid oli teisigi, nt Uve Ramsti juhendamisel toimus seentega värvimise töötuba ning oma muljeid mägironimisest käis jagamas alpinist Marie Saame.

Paljud huviringide noored käisid aasta jooksul koolivaheaegadel regulaarselt abiks laste loomaaia loomade eest hoolitsemas.

Lidl Eesti OÜ sponsorluse toel sai 12. oktoobril looduskooli 51 õpilasele ja 6 juhendajale võimalikuks õppereis Ida-Virumaale (Alutaguse rahvusparki), kus lapsed oma silmaga lendorava ja karu hiljutistest tegemistest aimu said, sest leiti hulgaliselt värskeid väljaheiteid. Peamiseks ekskursioonijuhiks oli Uudo Timm.

Lendorava rajal. Foto: Tatjana Zukova

Suvine kuuepäevane huviringide õppelaager toimus Karepal Lääne-Virumaal 21.-26. juulil. Kokku oli laagris 56 õpilast ja 6 juhendajat, lisaks veel kaks osalise koormusega välisjuhendajat. Lisaks erinevatele eesti looduse teemalistele õppekäikudele (taimed, linnud, kala lahkamine, vetikad, putukad, imetajad, ellujäämine looduses) külastati Karepa ravitaimeaeda ja Sagritsa muuseumit. Toetajaks olid Lidl Eesti OÜ ja Eesti Loomaaiasõprade Selts, mis võimaldas laagri kogumaksumuse hoida madala, 125 EUR/in.

Sügisel ERRis eetris jooksnud „Elu loomaaias“ saate üks episood oli pühendatud loodusharidusele. Telesaate võtetel osalemine oli põnev kogemus kõigile ringijuhendajatele ja õpilastele, kes projektiga kevadel seotud olid.

Arutelupäeva „Ellujäämise instinkt“ juhtis Kristo Elias. Foto: Heiko Kruusi

Turundus ja sündmused loomaaias

Turundus- ja kommunikatsioonitegevused

2023. aasta lõpul koostatud loomaaia uue visuaaliga siltide ja viitade stiiliraamatu põhjal sai esimestena loodud Tiigriorgu ekspositsioon, samuti järgiti juba uute operatiivse info siltidel uut kujunduse disaini. Loomaaia meenete sortiment laienes liigikaitse kleebiste, uute puuvillast poekottide, korduvkasutatavate toidukarpide, pudelite, torusallide ja helkurite näol.

Viisime läbi 1.11.2023 – 31.04.2024 talvekampaania „Heateo VIIS“, mille eesmärk oli loomaaia korduskülastuste kasvatamine ning olla madalhooajal külastajate huviorbiidis, ahvatledes neid avastama talvist loomaaeda. Kampaaniaperioodi jooksul pidid osalejad külastama loomaaeda viis korda ning koguma personaalsele kampaaniakupongile viis templit. Kõikide osalejate vahel loositi välja auhinnad, mille panid välja XS Mänguasjad, Premia Tallinna Külmhoone AS ja loomaaed. Kokku alustas kampaanias osalemist ligi 400 külastajat, kellest viie külastuse korrani jõudis 67 külastajat. Üks osaleja jõudis kampaania käigus loomaaeda 40 korda.

Aasta esimeses pooles jätkus uudiskirja „Zookiri“ väljaandmine, kuid mille tegevus aasta teises pooles, aja- ning inimressursside nappuse tõttu, ajutiselt peatus.

Facebooki jaoks toodeti ja avaldati igal nädalal märtsist juunini lühivideod. Videod loodi koostöös giid Christina Daousiga ning seeria kandis nime „Looma aeg“. Facebookis said videod väga populaarseks ning kujunesid vaatajate lemmikuteks.

Veebruaris filmiti Eesti Laulu vaheklippi paksunahaliste majas. Klipis tutvustati laulja Carlos Ukaredat, kes valmistas ette surikaatide (*Suricata suricatta*) ja maasarvikute (*Bucorvus abyssinicus*) toidukorra ning seejärel ka surikaate ise toitis. Mais filmis ERR Elephants From Neptune bändi esinemist elevantide juures ning vanades karupuurides filmisid BFM-i tudengid oma muusikavideot. Juunis filmiti ERRi Ringvaate poolt jalgpalli EM-i veerandfinaali võitjate ennustamist elevantidega.

Talvisel perioodil toimusid juba teist aastat lastele tasuta sissepääsuga laupäevad. Tasuta sissepääs loomaaeda võimaldati kõigile kuni 19-aastastele noortele iga kuu teisel laupäeval oktoobrist aprillini. Eesmärgiks oli populariseerida loomaaia külastus madalhooajal ning tekitada noortes huvi looduse ja loomade vastu.

Aasta jooksul ilmusid mitmed artiklid ja uudislood lisaks meediale nii loomaaia sotsiaalmeedia kanalitel kui ka kodulehel. Postimehes, loomaaia kodulehel ja Facebooki lehel ilmusid loomaaia nädalauudised ning igakuiselt ilmuvas ajakirjas „Hea Laps“ loomaaeda tutvustavate artiklite sari. Aasta jooksul valmis 64 loomaaia loomi ja siinseid tegevusi tutvustavat videot loomaaia Youtube’i kanalile.

Haabersti linnaosalehes avaldati oktoobris artikkel „Loomaaia keskkonnahariduskeskus sai 10-aastaseks“, mille koostasid Inari Leiman, Tallinna loomaaia loodushariduse osakonna juhataja asetäitja ja laste loomaaia kuraator ning Kristiina Taits, Tallinna loomaaia loodushariduse juhtivspetsialist.

Sander Loite ja Ants Tammiku initsiatiivil toimusid loomaaias doksarja „Elu loomaaias“ võtted. Kaheksaosaline kogupere sari, mis tutvustas loomaaia igapäevaelu, emotsionaalset sidet inimeste ja loomade vahel ning loomaaia töötajate panust loodushariduse populariseerimisel, jõudis ETV ja ETV2 teleekraanile sama aasta sügisel. Plaanis on filmida sarjale ka teine hooaeg.

Erinevate välimeedia ekraanide pakkujatega viisime läbi aasta jooksul järgmised lühikampaaniad:

- Suveõhtu randevuu tiigritega (25-26.07)
- Sünnipäeva kampaania „Palju õnne, karakal Barunka!“ jne (17.08-25.08)
- Arutelupäev loomaaias (14.-15.11)
- Jõuluvanad loomaaias (18.-26.12)

Regulaarselt kasutasime loomaaia sündmuste kajastamiseks Tallinna linna tasuta reklaamivõimalusi. Enim kasutatavad kanalid on Audi ekraan Paldiski mnt, Vabaduse väljaku, Kristiine LOV ja Põhja-Tallinna Linnaosa Valitsuse ekraanil. Samuti kasutame reklaamvõimalusi bussides. Lastekaitsepäeva tutvustamiseks kasutasime sihtgrupiga haakuvat Pere ja Kodu ajakirja.

Jätkus pikaajaline kolme Rocca Al Mare asutuse **(**Eesti Vabaõhumuuseum, Rocca al Mare Keskus/Citycon ja Tallinna loomaaed) koostöö piirkonna ühiseks turundamiseks. Ühiselt trükiti 4700 infovoldikut, mis läksid turistidele jagamiseks Tallinna lennujaama, sadamatesse, Tallinna turismipunkti ning kõiki kolme asutusse. Avaldati ühised välireklaamid suvekuudel Virtsu sadamasse ning Air Balticu juunikuisesse pardaajakirja Outlook.

Loomaaed turundas ennast ka piletite ja teenuste suuremate edasimüüjate kanalite kaudu, nagu Viking Line ja Tallink. Samuti on loomaaed esindatud Visit Tallinna ja Visit Estonia veebilehtedel ning

välisturgudele suunatud turunduskampaaniates. Avaldasime loomaaia turismivoldiku, tutvustamaks uusi Kagu-Aasia vihmametsa ning Tiigrioru atraktsioone. Voldikut jagati Tallinna Turismiinfo Keskuses, Tallinna Sadama A ja D terminalis ning Tallinki sadamapunktides. Lisaks avaldati reklaamid kleebisena Tallinna Sadama A ja D terminali lastenurgas ning turistidele suunatud väljaannetes Experience Estonia 2024 ja The Baltic Guide.

Loomaaed aitas kaasa 60. Veneetsia biennaalil Eestit esindanud skulptori Edith Karlssoni teose „Hora lupi“ õnnestumisele, andes kunstniku kasutusse loomaaias kestunud suurte ja väiksemate madude kesti. Tumeda tiigerpüütoni (*Python bivittatus*), kollaste anakondade (*Eunectes notaeus*), kolumbia viker-silehuulboade (*Epicrates (cenchria) maurus*) ja amuuri roninastiku (*Elaphe schrenckii*) kestad rändasid Veneetsia kunstibiennaalile Edith Karlsoni teost ilmestama. Oli suur rõõm, et kunstnikku tunnustati silmapaistva ja kõneka rahvusvahelise tegevuse eest ja ta pälvis välisministeeriumi kultuuripreemia.

Loomaaia 85. sünnipäeva tähistamise eel kuulutasime kevadel välja ajalooliste fotode ja mälestuskildude kogumise kampaania, mille eesmärk oli koguda ülesvõtteid loomaaia külastustest 20. sajandi jooksul. Fotode kogumine kestis 10. juunini 2024.

Näitused

Aasta jooksul sai loomaaias näha mitmeid näituseid, sealhulgas näitus „Lendorav – aasta loom“, fotoringi ja animalistika ringi tööde näitused, loomaaia fotovõistlus ZoFo näitus, ja paljusid teisi.

Jaanuaris avati keskkonnahariduskeskuse fuajees Sandor Sterni 100. sünniaastapäevale pühendatud näitus “Sandor Stern 100 – joonistused ja maalid”. Stern oli Tallinna loomaaiaga seotud juba 1949. aastast ning ja alates 1961. aastast, mil direktori ametikohale asus tema vend Karoly Stern, töötas kunstnik igapäevaselt loomaais, andes joonistamistundide ning juhendades animalistika ringi.

Fotonäitus „Loomaaed pildis“ oli üleval Tallinna Tammsaare pargis 20.08-20.09.2024. Näituse eesmärgiks oli olla nähtaval Tallinna kesklinnas ning näitusel sai lisaks kaunite fotode vaatamisele kuulata audiotuuri kaasahaaravate loomalugudega loomaaia nõutumatelt giididelt, Mati Kaalult ja Aleksei Turovskilt. Näituse parimatest fotodest ning lugudest koostati loomaaia 2025. aasta kalender.

Alates 14. novembrist oli lääneväravas keskkonnahariduskeskuse fuajees avatud loomaaia loodusharidusspetsialisti Heiko Kruusi fotonäitus „Liiga palju elevante?“, kus sai näha vapustavalt kauneid jäädvustusi kolme Aafrika riigi – Botswana, Zimbabwe ja Tansaania – rahvusparkidest.

Juuni viimasel nädalal toimus loomaaias juba kolmandat korda kunstilaager „Kunstnikud külas loomaaias“, mida korraldas MTÜ Vene Kunstnike Ühendus Eestis. Laagrist võttis osa 13 kunstnikku Eestist ja Lätist, kes nädala jooksul jäädvustasid lõuendile meie loomaaia loomi ning maastikke. 2. juulil avati keskkonnahariduskeskuse fuajees näitus maalilaagris valminud töödest.

Augustist septembrini sai loomaaias ringi käies tutvuda loomaaias kasvavate eesti looduslike taimedega. Välinäituse avamisega tähistas loomaaed 17. augustil toimunud Eesti looduse päeva. Näitusel sai loomaaia külastaja tutvust sobitada vähemalt 40 erineva hetkel õitseva või viljuva omamaise taimega. Selleks olid nende juures sildid, kus peal liikide nimetused eesti-, ladina- (internetist lisainfo otsimiseks parim), inglise- ja venekeelse nimega. Eesti looduslikud taimed loomaaia territooriumil tähistas nimesiltidega loomaaia infokoguhoidja, bioloog Uve Ramst.

Fotonäitus „Loomaaed pildis“. Foto: Helina Õunapuu

Sündmused

Loomaaia sünnipäeva-aasta puhul toimus suvel eriti palju erinevaid sündmusi. Polina Tšerkassova kontsert-jutuvestmise sari „Helisevad muinaslood“ toimus loomaaias kolmel päeval (8.08, 15.08, 22.08). Koostöös Pille Lille Muusikute Fondiga jätkus augustikuu kolmel kolmapäeval klassikalise muusika kontserdisari „Klassikakolmapäevad loomaaias“. Musitseerisid metsosopran Sandra Laagus ja Piia Paemurru klaveril, ansambel Aurum ning Neeme Ots trompetil ja Piret Randal klaveril. 22. augustil toimus külastajatele sünnipäevanädala avalik kontsert, esines pop-folk ansambel Kruuv.

Loodustarkuse päeva tähistasime reedel, 23. augustil. Loodusesõbra avastustelkides tutvustati looduskooli huviringide tegevusi, toimusid ekskursioonid liigikaitseuuringute keskusesse, õhtune nahkhiireretk zooloog Oliver Kalda juhendamisel ning kommenteeritud loomade toitmised ja lühiekskursioonid. Päevale andsid suure panuse koostööpartnerid, kes korraldasid omalt poolt harivaid tegevusi, nt Energia avastuskeskuse teadusteater, Maksu- ja Tolliameti, Prügihundi infotelk jt. Päeva lõpetas kaasahaarav etteaste ja ühistantsimine Märt Agu Tantsuakadeemia OÜ tantsutruppide eestvedamisel. Pidu kulmineerus meeleoluka vahupeoga, mille korraldas Bubblos OÜ**.** 23. augustil oli kuni 19-aastastele loomaaeda sissepääs tasuta. Külastajaid oli 2252, kellest 1055 vabapääsmega.

Loomaaia sünnipäeval, 25. augustil toimusid külastajatele loodusharidusspetsialistide poolt juhendatud lühiekskursioonid ning sai kuulata Lahemaa Pärimuskoja noorte folkansambli Uurikad kontserti. Sel päeval oli samuti kõigile kuni 19-aastastele loomaaeda sissepääs tasuta. Külastajaid oli 25. augustil 5084, kellest 1971 vabapääsmega.

Tiigrioru ekskursioon. Foto: Helina Õunapuu

Lastekaitsepäeval 1 juunil toimus traditsiooniline loomaaia lastepäev, mis on lõbus ja hariv elamus kogu perele, kus igaüks leiab enda jaoks tõeliselt põnevaid tegevusi. Loodusesõbra avastustelkides tutvustati looduskooli tegevust, toimusid ekskursioonid, orienteerumismängud ning kommenteeritud loomade toitmised ja teised lühiekskursioonid. Koostööpartnerid korraldasid omalt poolt harivaid tegevusi, töötubasid ning mänge. Lastekaitsepäeval oli samuti kõigile kuni 19-aastastele loomaaeda sissepääs tasuta. Külastajate arv oli umbes 8164 inimest, vabapääsmed neist 3212 tk.

Külastajatele avasime Tiigrioru territooriumi uudistamiseks ning loomaaia külastusteekonna mugavamaks läbimiseks 19. juunil, kuid ekspositsioon valmis etapiviisiliselt alles sügiseks. Tiigrioru avaüritus „Suveõhtu randevuu tiigritega“ toimus 27. juulil. Loomaaed oli avatud erandkorras kuni kell 22.00. Toimusid pärastlõunased tegevused – lühiekskursioonid Tiigriorus, loomade toitmised, liigikaitse loterii. Õhtu lõpetas Andreas Poomi kontsert vihmametsa terrassil. Kõik kostümeeritud külastajad said sissepääsul kingiks Premia Väikse Tomi jäätise**.**

18. augustil tähistas pidulikult oma 35. sünnipäeva Lasterong. Oktoobris toimusid loomaaias Matsalu loodusfilmide festivali raames mitu tasuta seanssi. Mai lõpust kuni juuli keskpaigani toimusid populaarsed **„**Hilisõhtused ekskursioonid“ ja kolmel detsembrilaupäeval „Talvised õhturetked“.

Jätkus erinevate loomapäevade tähistamine, suuremalt ning koostööpartnerite kaasabil tähistati jääkarupäeva, tiigripäeva ning lumeleopardipäeva. Jääkarupäeva tähistasime koostöös Eesti Polaarklubiga, ettekanded pidasid Tiit ja Maris Pruuli Eesti Polaarklubist ning fotograaf Kaido Haagen.

Loomaaia sünnipäev. Foto: Helina Õunapuu

19. oktoobril tähistasime suurejooneliselt köögiviljade kogumiskampaania lõppu Kõrvitsapäevaga. Kavas olid loomade kommenteeritud söötmised, konkurss “Kõige uhkem kõrvitsalatern“ ning Tallinna Botaanikaaia külalisnäitus eesti aedade põnevamatest kõrvitsasortidest. Kõrvitsapidu külastas ca 3200 inimest.

Loomaaia 85. sünniaasta raames toimus 16. novembril arutelupäev „ Ellujäämise instinkt“, kus tuntud arvamusliidrid ja eksperdid jagasid oma teadmisi ning rääkisid, kuidas leida tasakaal looduse ja inimese vahel. Päeval oli neli teemapaneeli: looduskaitse roll rohepöördes; looduse õppimine ja loodusest õppimine; eksootilised loomad ja nende pidamine ning saatesarja "Elu loomaaias" autorite meeldejäävad hetked saate võtetest. Igas paneelis esines 5–6 oma ala spetsialisti ja arvamusliidrit. Vestlusi juhtis Kristo Elias ning külalisesinejate seas olid Aveliina Helm (Tartu Ülikool), Helena Braun (Euroopa Komisjoni esindus Eestis), Grete Arro (Tallinna Ülikool), Liisa Puusepp (Rakvere Riigigümnaasium), Lennart Lennuk (Eesti Loodusmuuseum), Geit Karurahu (Eesti Loomakaitse Selts), Mirge Arge (Saaremaa Zoo), Karmel Ritson (Keskkonnaamet) jt.

26. detsembril käis ürituse „Jõuluvanad loomaaias“ raames Eesti Jõuluvanade Seltsi esinduslik koosseis taas Tallinna loomaaia loomadele jõulurõõmu toomas. Toimus traditsiooniline jõulutaatide ringkäik koos külastajatega ja loomadele kingitustuste jagamine. Jõuluvanade kingikotti aitasid täita Eesti Loomaaiasõprade Seltsi liikmed, kuuserõõmu kinkis Eesti Kuusk OÜ ning sündmusel osalejate suu tegi magusaks Lidl Eesti OÜ.

Turunduslikud koostööprojektid

Sarnaselt eelmiste aastatega kaasati loomaaia töösse nii kogukonda kui ka ettevõtteid ja loomaaial olid koostöö- ning partnerlussuhted erinevate tegevusvaldkondade esindajatega.

Koostöö Vunder AS-ga:

- 1. juunil lastekaitse päeval ning loomaaia sünnipäeva kuul (5.-25. august) kujunes lastega perede seas populaarseks iseseisev töötuba „Joonista loomaaiale sünnipäevakaart“. Sünnipäevakaartide jaoks organiseeris materjalid ja töövahendid koostööpartner Vunder AS. Lisaks panustas Vunder 1. juunil ning sünnipäevakuul iganädalaselt osalejate vahel loosi läinud auhinnafondi. Kokku joonistati töötoas ligikaudu 2000 sünnipäevakaarti.
- 2024. aasta suvel tootis ja turustas AS Vunder loomaaia kujundusega õppematerjale – valikus olid ruudulised ja joonelised 36-lehega kaustikud, joonistusplokid ning värviliste paberitega komplektid. Õppematerjalidel on kasutatud loomaaia loomade fotosid ning sümboolikat ning õppematerjalide müügist saadavast tulust 10% tuleb Tallinna Loomaaia arengu, keskkonnahariduse ja -rikastamise, liigikaitse jms tegevuste toetuseks. Kokku müüdi 2024. aastal 21688 loomaaia sümboolikaga toodet ning toetuseks saadud summa oli 2182 Eur.
- AS Vunderil toimus oktoobris loovkampaania “Loo oma imeline loom”, mille raames kutsuti üles lapsi vanuses 4–14 aastat ette kujutama oma fantaasialooma. Konkursil osalemiseks oli vaja joonistada või meisterdada üks vahva imeline loom. Kampaania auhindadeks soetas Vunder loomaaia perepileteid.

Alates 1. augustist 2024 on väikesi külastajaid rõõmustamas Vihmametsa restoranis Anvol ASiga (XS Mänguasjad) koostöös loodud mängulaud „Milline on Sinu unistuste loomaaed?“. Mängulaua ning Schleichi tõetruude loomafiguuride abil on võimalik lastel luua oma unistuste loomaaed ning teha tutvust erinevate loomaliikidega.

Premia Tallinna Külmhoone AS lõpetas küll märtsis Tiigrijäätise tootmise, kuid koostöö loomaaia ning Premia Väikse Tomi brändi vahel jätkus hoogsasti. Premia panustas korduvalt loomaaia sündmustel ning mängudel auhinnafondiga, toetades näiteks tiigripäeva sündmust, kus iga kostüümis loomaaeda tulija sai kingiks jäätise.

Lidl Eestiga, kes on lumeleopardi vader, on samuti jätkunud mitmekülgne koostöö. Lidl on panustanud 2024. aastal oma tegevuste ja programmiga lumeleopardipäeva korraldamisse ning jõuluvanade üritusse. Lisaks aitasid nad teostada loengusarja „Elurikkus on elu küsimus“, kus elurikkuse ja keskkonna teemadel rääkisid TÜ evolutsioonilise ökoloogia professor Kristjan Zobel, zooloog ja putukateadlane Urmas Tartes ning rahvusvahelise õiglase kaubanduse organisatsiooni Fairtrade Baltikumi esindaja Jana Jesmin.

Jätkus koostöö Omniva AS-ga, kes aitas taaskord üle-eestilise kõrvitsakampaania ajal koolidest ja lasteaedadest kõrvitsad ning ka teised aiasaadused loomaaeda transportida. Kampaanias osales 66 kooli, lasteaeda ning kogukondlikku algatust. Kõrvitsaid kogunes kokku ca 16 tonni ning teisi puu- ja aedvilju ligikaudu 10 tonni. Kõige suurema koguse kõrvitsaid (673 kg) tõi Tahkuranna Lasteaed, kõige suurema kõrvitsa tõid loomaaeda Paide Lasteaia Päikesepai ja Vihmapai rühmad, kõrvits kaalus 77,5 kg.

Taas pakkus loomaaed SA Eesti Õpilasmaleva noortele juulikuus tööd heakorratöödel. Nii noored kui ka nende rühmajuhid olid sarnaselt eelnenud aastatele väga hoolsad ja tähelepanelikud ning aitasid loomaaia külastusalasid ilusamaks muuta.

Tiiger Aleksander uurib kõrvitsat. Foto: Inari Leiman

Jazzkaare linnaruumiprojekti kontsert Tallinna Loomaaias toimus sel aastal 27. aprillil Vihmametsa restorani terrassil. Üllatusesinejaks loomaaia külastajatele oli 23aastane laulja-laulukirjutaja Robin Koljak, kes oma soolokontserdil esitas südamlikke ja meloodilisi lugusid.

Koostööprojektina toimus 18. mail loomaaia Tuulikuplatsil Tallinna Huvikeskus Kullo organiseeritud II Tallinna ja Harjumaa laste laulu- ja tantsupäev**.** Päeval osales ligi 900 eelkooliealist laulu-, tantsu- ja pillilast ning külalistena esinesid 7.–9. klassi õpilased. Sündmusele said tantsijate pereliikmed osta sooduskoodiga e-pileti.

Loomaaed osales Reservväelaste nädala projektis 28.04–6.05, mille eesmärgiks oli tõsta reservväelaste nähtavust ühiskonnas ja rõhutada reservväelaste rolli meie riigikaitses. Nädala raames said reservväelased külastada loomaaeda 50% soodustusega. Kokku on Eestis ligi 90 000 reservväelast vanuses 18-61, loomaaeda külastas neist ca 200.

Veebruaris külastasid loomaaeda hallhülge (*Halichoerus grypus*) vaderid, ujumiskooli Ujume Koos lapsed. Üritusel osales ligi 350 inimest, neile korraldati temaatilisi grupikülastusi vihmametsamajja ja elevandimajja.

Vaderid ja vabatahtlikud

Vaderitega sõlmiti 2024. aasta jooksul 45 uut lepingut, lepingu pikendajaid oli 68. Kokku oli 2024. aastal loomaaial 113 vaderit. Laekunud toetustest tohib loomaaed 10% suunata rahvusvahelistele liigikaitseprojektidele ja vaderitel on sellega võimalus panustada ohustatud liikide kaitseks looduses kõikjal maailmas.

Aasta jooksul tulid vabatahtlikud loomaaeda appi tööd tegema 13 korral. Aidati koristus- ning hooldustöödes, loomade vanade aedikute abitöödel, aianduses hooajalistel heakorratöödel ning samuti kõrvitsapäeva ettevalmistuses.

Kõige suurem oma aja ja vabatahtliku töö panustaja oli sel aastal Swedbank AS – kokku käis loomaaias asutusest 8 erinevat töögruppi. Lisaks abistasid meid grupid Stora Ensost, Saint-Gobain Eesti AS, EE People Partneritest ja Siseministeeriumist.

Manul Tallinna loomaaias. Foto: Jevgeni Fil

Liigikaitseuuringute keskus

2023. aastal kogus loomaaed külastajate abiga liigikaitseks 11 277 eurot. Liigikaitsekomisjon otsustas anda kaks kolmandikku summast manuli (*Otocolobus manul*) uurimiseks looduses *Pallas's Cat International Conservation Alliance*'ile ja ühe kolmandiku sumatra ninasarviku (*Dicerorhinus sumatrensis*) toetuseks organisatsioonile *Save the Rhino International*.

Liigikaitseuuringute keskuse töötajad osalesid samuti loomaaiast tehtava telesarja „Elu loomaaias" võtetel, tutvustades sarjas nii euroopa naaritsa (*Mustela lutreola*) paljundusprogrammi kui ka keskuses tehtavat teadustööd.

Aasta jooksul tutvustati mitme loomaaia huviringi õpilastele liigikaitseuuringute keskuses tehtavat tööd. Lisaks korraldati ekskursioone keskusesse nii loomaaia töötajatele, kahele Korkeasaari loomaaia töötajate grupile kui ka loomaaia külastajatele. Toimus ka Keskkonnaameti loodushoiubüroo töötajatele osakonna töö tutvustamise seminar.

Liigikaitse spetsialist Kristel Nemvalts ja DNA analüüside spetsialist Grete Nummert-Meister planeerisid loomaaias 2025. aastal toimuvat rahvusvahelist konverentsi. Tallinna loomaaia ning

Euroopa loomaaedade ja akvaariumide assotsiatsiooni (EAZA) väikekiskjate töögrupi koostöös toimuvale 2. rahvusvahelisele väikekiskjate konverentsile avati registreerimine novembris.

Oktoobris algatati Tallinna Volikogu poolt audit loomade heaolu teemal.

Euroopa naaritsa üle-euroopaline paljundusprogramm

Euroopa naaritsa üle-euroopalist paljundusprogrammi (EEP) koordineeritakse Tallinna loomaaiast Kristel Nemvaltsi poolt. Sellega seoses koostati ka 2024. aastal euroopa naaritsa EEP populatsiooni analüüse ning EEP liikmetele paaritusplaanide ja transpordisoovitusi.

Hooaja jooksul võeti ca 350 nõreproovi ning viidi läbi 57 paarituskatset. 2024. aastal sündis Tallinna loomaaias euroopa naaritsatel 13 pesakonda. Neist saadeti 7 Saaremaale ja Hiiumaale euroopa naaritsa saartele asustamiseks.

Kristel Nemvalts ja Grete Nummert-Meister osalesid 17.–19. mail Hiiumaal toimunud naaritsate seirel. Seirel uurisid loomaaia liigikaitsekeskuse naaritsaspetsialistid ja välibioloogid läbi seitsme jõe kaldad. Seire tulemusel koostati arvukuse hinnang. Seiret aitasid läbi viia loomaaia endine direktor Tiit Maran ja praegune direktor Kaupo Heinma.

Aasta jooksul viidi neli euroopa naaritsat Euronerzi (Saksamaale), üks naarits Ranuasse (Soome) ja viis naaritsat Karula rahvusparki. Saksamaalt tuli 30 euroopa naaritsat Saaremaale.

2024. aastal koostati euroopa naaritsa Best Practice Guideline. Selle koostamise tähtajaks on EAZA poolt määratud märts 2025.

Euroopa naaritsale loodi oktoobris väikekiskjate kompleksi uuendatud ja kärplasele kohandatud aedik, kuhu kolis euroopa naarits Mars.

Euroopa naarits Mars piilub pesakastist uude aedikusse. Foto: Inari Leiman

Lähetused ja ettekanded:

- Rumeenia – European Mustelid Colloquium. Kristel Nemvalts tegi ettekanne naaritsa reproduktiivbioloogiast. Konverentsi käigus osales ta ka naaritsa ekspertide koosolekul, millest on välja kasvamas uus töögrupp (European Mink Union).
- Saksamaa – EAZA konverentsil tegi Kristel Nemvalts ettekande naaritsa kaitsest ja teadustööst Euroopas. Nemvalts osales Small Carnivore TAG koosolekul, naaritsa EEP koosolekul ja EEP koordinaatorite koosolekul.
- Prantsusmaa – Kristel Nemvalts osales NAP Science Council naaritsa tegevuskava läbiviimise koosolekul. Toimusid naaritsa taasasustamis- ja seiremeetodite arutelud. Kristel Nemvalts külastas ka välja valitud lahtilaskmisalasid.
- DNA analüüside spetsialist Grete Nummert-Meister osales 2024. aastal Viini Veterinaarülikoolis koolitusel kortisooli ja testosterooni eraldamine naaritsa proovidest. Koolitus toimus professor Rupert Palme poolt juhitud laboris, kus uuritakse loomade fekaalse päritoluga hormoonide kortisooli ja kortikosterooni metaboliite, et määrata loomade stressitaset. Tallinna loomaaia spetsialistil oli kaasas 241 euroopa naaritsa roojaproovi, millest määrati nii stressi- kui ka suguhormoone. Laboritehnikaga tutvumise ja määramismeetodi omandamise eesmärgiks oli loomaaia laboris hormoonide määramise käima lükkamine.
- Grete Nummert-Meister osales EAZA aastakonverentsil kahe teaduspostriga: elevantide suguluse uurimine ja euroopa naaritsa populatsioonigeneetika. Konverentsil osales ta veel euroopa naaritsa teemalistel koosolekutel naaritsa EEP programmi geneetika nõunikuna.

Välismaiste töögruppide koosolekud:

- Small Carnivore TAG kohtumine – Kristel Nemvalts tegi ettekande euroopa naaritsa kaitsetegevustest Euroopas
- Regulaarne prantslaste NAP (National Action Plan) Science Council koosolekutel osalemine Kristel Nemvaltsi poolt
- European Mink Union liikmena osales Kristel Nemvalts ühingu esimesel koosolekul novembris

Aasta jooksul võõrustati ka Saksamaalt Euronertzist külalist Tallinna loomaaias ning koostati euroopa naaritsa teemaline teavituskampaania video koostöös Sander Loitega. Kanal2 saade “Õhtu” sõlmis loomaaiaga vaderilepingu, millega asus saade euroopa naaritsa vaderiks. Seetõttu käis Kristel Nemvalts saates külas.

Biopank

2024. aasta esimeses pooles koostas DNA analüüside spetsialist Grete Nummert-Meister biopanga kokkuvõtte. Loomaaia biopanka on kogutud üle 4000 proovi 1500 isendilt 120 liigist. Biopangas hoiustatakse verd, seerumit, nahatekiseid, kudesid ja väljaheiteid nii loomaaia asukatelt kui ka Eestis vabalt elavatelt loomadelt.

Jaanuaris saadeti loomaaia biopangast Soome Oulu ülikooli 222 lendorava väljaheite- ja koeproovi. Sealsed teadlased uurivad nii Soome kui ka Eesti lendorava populatsioonide liigikaitse genoomikat. Eesti lendoravauurijad hoiustavad loomaaia biopangas aastatel 2013–2023 seirel kogutud proove, millest Soome saadeti eelkõige kordusproovid. Biopanka jäi lendorava proove ka edaspidisteks uuringuteks.

Teadustöö

Aasta jooksul koostati teadusuuringute nõuniku ametijuhend ning loomaaia teadusuuringute kord. Alustati koostöö otsimist erinevate ülikoolidega ning saadeti Tallinna linna strateegiakeskusele loomaaiale huvi pakkuvad magistritööde teemad.

DNA analüüside spetsialist Grete Nummert-Meister analüüsis Tallinna loomaaia elevantide (*Loxodonta africana*) DNAd, et koostada uurimistöö elevantide sugulusest. Tulemusi tutvustati tervele loomaaiale ning kokkuvõte avaldati loomaaia kodulehel. Lisaks aitas ta aasta jooksul viia läbi rahvusvahelist teadusküsitlust isaste elevantide kohta ja kirjutas teadusartiklit euroopa naaritsast.

Toimus kohtumine TalTechi teadlasega, et arutada spermapanga loomise võimalikkust loomaaias ja potentsiaalseid koostöövõimalusi reproduktiivsusega seotud molekulaarbioloogiast.

Grete Nummert-Meister oli ametlikuks mentoriks Erasmus+ programmi praktikandile Aleksandra Stečile Krakovi Põllumajanduse Ülikoolist. Ta organiseeris praktika lõpus üliõpilase poolt esitatud kokkuvõtva ettekande loomaaia töötajatele. Lisaks juhendas ta töövarjuks käinud gümnaasiumiõpilast ja loodushariduse osakonna praktikanti.

Kristel Nemvalts juhendas samuti praktikante ja tudengeid: kevadel oli liigikaitseuuringute keskuses kaks kuud praktikant Soomest ja sügisel kuu aega praktikant Räpina Aianduskoolist. Kevadel juhendas ta ka TLÜ bakalaureusetudengi seminaritööd ning sügisest alates sama tudengi lõputööd. Veel juhendas ta aasta jooksul töövarju Maaülikoolist.

Kristiina Taits, Tallinna loomaaia loodushariduse juhtivspetsialist juhendas 2024. aasta kevadel TLÜ bakalaureusetööd manuli käitumise teemal (hindeks „A“).

Grete Nummert-Meister korraldas loomaaia töötajatele Žurnaaliklubi, kus igakuistel kohtumistel tutvustavad loomaaia töötajad teistele loomaaednikele erinevaid teadusartikleid ning lõi sellele iga-aastase uudiskirja.

Külastajad loomaaias lastekaitsepäeval 2024. Foto: Tallinna loomaaed

Loomaaia omatulu ja külastajad

Loomaaeda külastas 2024. aastal 366 113 külastajat, mis on 4242 külastajat rohkem kui 2023. aastal. See ületas protsendi võrra Covid-19 pandeemia eelse, 2019. aasta, külastajate arvu. Aasta alguses toimunud käibemaksu tõus loomaaia külastatavusele negatiivset mõju ei avaldanud. Alates 1. aprillist olid kõik loomaaia sise-ekspositsioonid avatud ka esmaspäeviti.

Eestist pärit külastajate arvust moodustasid Tallinna elanikud ligikaudu 77% ja ülejäänud Eestist pärit külastajad ligikaudu 23%. Iseteeninduskassast ostetud piletite ja e-pileti osakaal kõikidest piletitest on 17%, mis sisaldab nii Eesti kui ka välismaalt pärit külastajate piletioste.

Suurimaks välisturistide grupiks olid jätkuvalt Soomest tulnud külastajad, moodustades loomaaiakülaliste koguarvust ligikaudu 7%, jäädes peaaegu samale tasemele eelnenud aastaga. Lätist

pärit külastajate arv vähenes eelmise aastaga võrreldes 17% , kuid selle põhjuseks võib olla e-piletite või iseteenindusest piletite ostmine.

Koostööd jätkati Tallinna linna turismiosakonnaga loomaaia külastamiseks Tallinn Cardiga, millega tehti loomaaiakülastusi võrreldes eelnenud aastaga 19% vähem.

Eesti Vabaõhumuuseumi ning Tallinna loomaaia ühispiletite ost vähenes koguni 80%. Tõenäoliseks põhjuseks on päevapileti hinnatõus 2024. aasta alguses, mistõttu võisid paljud aastapileti ostjad otsustada ainult loomaaia aastapileti kasuks.

Eelnenud aastaga võrreldes suurenes loomaaia aastakaartide ja kuukaartidega kokku tehtud külastuste arv 10%. Perepiletiga külastuste arv suurenes 3% ja Eesti Lasterikaste Perede Liidu perekaardiga tehtud külastuste arv suurenes 33%.

Loomaaed jätkas 2022. aasta sügisel alguse saanud laste laupäevadega ning iga kuu teisel laupäeval oli kuni 19-aastastele lastele loomaaeda sissepääs tasuta. Laste laupäevadel külastas loomaaeda kokku 4857 last, neist 1025 eelkooliealist ja 3832 kuni 19-aastast last.

Keskkonnahariduskeskuse ruume ja loomaaia piknikuplatse renditi era- ja avaliku sektori asutustele ning MTÜ-dele ürituste, konverentside ja koolituste läbiviimiseks 135 korral. Juurde telliti loomaaialt lisateenusena ekskursioone ning töötubasid.

Suuremad kliendiüritused olid:

- Tallink Grupp AS suvepäevad, Tuulikuplatsil (üle 2000 inimese)
- II Tallinna ja Harjumaa laste laulu- ja tantsupäev, Tuulikuplatsil (õpilastest tantsijaid oli 100; täiskasvanutest tantsijaid 107, lisaks osteti üle 500 sooduskoodiga külastajapiletit)
- Eesti Lasterikaste Perede Liidu Suurperepäev, Piisoni platsil (osales 1407 inimest)

Aasta jooksul külastas loomaaeda linnapea Jevgeni Ossinovski, Eestis resideeriv India suursaadik, Eesti Loomaaiasõprade Seltsi liikmed ning külalised erinevatest loomaaedadest. Novembris käis Tallinna loomaaias Euroopa loomaaedade ekspert Anthony D. Sheridan, kes inspekteeris enam kui sadat Euroopa loomaaeda ja üllitab tulemused raamatuna. Seekordse käigu järel ilmub juba viies väljaanne. Loomaaias pidas enda aastalõpu väljasõiduistungi Riigikogu keskkonnakomisjon.

Loomaaia töötajad meeleolukal loomaaednike ja koostööpartnerite peol tähistamas loomaaia sünnipäeva. Foto: Andres Teiss

Organisatsioon ja meie inimesed

Tallinna loomaaias oli 2024. aasta lõpus 206 koosseisulist töökohta, sh:

- 184 täistööajaga;
- 22 osalise tööajaga töötajat;
- 2 peatatud töölepingut.

Tallinna loomaaias töötab 79 meest ja 127 naist. Kõige noorem töötaja on 19-aastane ja kõige vanem 80-aastane ning töötajate keskmine vanus on 51 aastat.

2023. aastal oli Tallinna loomaaias 214 koosseisulist töökohta ehk töötajaskond vähenes 8 töötaja võrra. Tööle vormistati 2024. aastal 33 töötajat ja tööleping lõpetati 39 töötajaga. Tööjõu vabatahtlik voolavus (omast tahtest lahkunud töötajad) oli 10%.

Aasta jooksul koondati 6 ametikohta, kokkuleppel lõpetati 6 töölepingut, tööandja algatusel lõpetati katseajal 4 töölepingut, töötaja terviseseisundi tõttu lõpetati 1 tööleping, töötaja soovil (TLS korralise

või erakorralise ülesütlemisega) lõpetati 21 töölepingut ning töökohustuste rikkumine või korralduste eiramise tõttu lõpetati 1 tööleping.

Väljast konkursiga täidetud juhipositsioone kolmel juhul: Tallinna loomaaia direktor, laojuht, hooldusosakonna juhataja. Juhipositsioonile liiguti seest kahe ametikoha puhul (sisevärbamine): kollektsioonijuht ja pealoomaarst.

Septembris viidi struktuurist välja neli puhastusteenindaja ametikohta ning sõlmiti puhastusteenuse leping AKO Eesti OÜga. Alates 1. detsembrist kadusid loomaaia struktuurist müügi- ja turundusosakond, loodushariduse osakond ja tugiosakond. Nende osakondade asemele loodi personaliosakond, finants- ja müügiosakond ning keskkonnateadlikkuse ja külastuskogemuse osakond.

Tugiosakonna alt liikusid direktori otsealluvusse haldusjuht, kollektsioonijuht, infotehnoloog ning juhiabi-töökeskkonnaspetsialist. Struktuurimuudatustega loodi keskkonnateadlikkuse ja külastuskogemuse osakonna juhataja ametikoht, loomade heaolu spetsialisti ametikoht (loomade toitumisspetsialist) ning müügiadministraatori ametikoht.

Loomaaias alustati 2024. aastal regulaarsete kuraatorite (hiljem loomkonna) kohtumistega. Juunikuus toimusid siseseminar “Sina oledki uuendusmeelne Loomaaed“ ning töötajate ringkäik Tiigriorus. Juulis toimus loomaaia töötajatele ühisüritusena hilisõhtune ekskursioon ning loomaaia töötajatele anti võimalus külastada ka liigikaitseuuringute keskust. Sügisel toimusid direktori kohtumised kõigi osakondade töötajatega.

Detsembris toimusid traditsioonilised töötajate laste jõulupidu ning töötajate jõulupidu. Lisaks said kõik loomaaia töötajad jõulukingituseks loomaaia kalendri ja mee.

Loomaaednikud käisid mitmetel välislähetustel teistes loomaaedades. Loomade heaolu spetsialist Märt Kose osales Euroopa loomaaedade ja akvaariumide assotsiatsiooni (EAZA) heaolukonverentsil, direktor Kaupo Heinma EAZA direktorite kohtumisel ning loomaaia direktor, kollektsioonijuhi kohusetäitja, loomaarst ja liigikaitseuuringute keskuse spetsialistid EAZA aastakonverentsil.

Loomaaednikud käisid aasta jooksul ka mitmetel õppereisidel. Direktor Kaupo Heinma külastas suvel erinevaid Saksamaa loomaaedu (Berlin, Köln, Stuttgart, Frankfurt) ning sügisel Edinburghi loomaaeda. Ulukihooldajad käisid õppereisil Soomes Korkeasaari loomaaias ja meremaailmas Sea Life ning Riia loomaaias tutvumas tiigrite hooldamisega. Aiandusosakonna töötajad külastasid septembris samuti Korkeasaari loomaaeda. Loodushariduse töötajad väisasid Burgers’ Zood ja Artist Hollandis, tugiteenuste osakond koos haldusjuhi ja direktoriga aga tutvus Prantsuse Riikliku Loodusmuuseumi koosseisu kuuluva Pariisi loomaaia ja botaanikaaiaga. Elevantide ulukihooldajad käisid oktoobris õppereisil Amsterdami ja Ouwehandsi loomaaedades.